

STARTBIJEENKOMST KERKENVISIE REIMERSWAAL

13 maart 2023

 Erfgoed
Zeeland

GEMEENTE
Reimerswaal

PROGRAMMA STARTBIJEENKOMST

1. Welkomstwoord wethouder Maarten Both
2. Presentatie kerkenvisie Reimerswaal
3. Vragenronde
4. Afspraken voor vervolgbijeenkomsten

WELKOMSTWOORD WETHOUDER MAARTEN BOTH

OPBOUW PRESENTATIE

1. Problematiek religieus erfgoed
2. Instrument kerkenvisie
3. Samenwerkende partijen
4. Onze aanpak voor Reimerswaal
5. Vragen & werkafspraken

1. PROBLEMATIEK RELIGIEUS ERFGOED

LANDELIJK 6.000 – 7.000 KERKEN (RM: 2.350)

SOMBERE PROGNOSES

Indicatie:

Kardinaal Eijk verwacht
15 van de 280 kerken open te kunnen
houden

CIO-K: 30-80% van de
kerkgebouwen zal religieuze
functie verliezen

(=1.800 tot 4.800 van de 6.000; *sterk
afhankelijk van regio & denominatie*)

Indicatie:

In de regeling herbestemming is tussen
2011-2018 voor 443 kerkgebouwen
subsidie aangevraagd

VOORBEELDEN LEEGSTAND, SLOOP EN ONBRUIK

2. INSTRUMENT KERKENVISIE

Kerkenvisies: FEITEN EN INZICHTEN

70%

Bij het opstellen van een kerkenvisie gaan de burgerlijke gemeente, kerkeigenaren, inwoners en erfgoedorganisaties met elkaar in gesprek over de toekomst van alle gebedshuizen in de gemeente. Monumentaal en niet-monumentaal, nieuw en oud. Burgerlijke gemeenten konden de afgelopen jaren middelen aanvragen ter ondersteuning van dit proces. Tweehonderdveertig gemeenten, bijna 70% van het totaal aantal gemeenten, hebben sinds 2019 van die gelegenheid gebruik gemaakt. Sommige hebben hun kerkenvisie al afgerond, anderen zijn er mee aan de slag of moeten er nog mee starten.

De 240 gemeenten die een kerkenvisie opstellen denken samen na over 5.389 van de in totaal 7.110 gebedshuizen. Oftewel 76% van alle gebedshuizen in Nederland.

WAAROM EEN KERKENVISIE?

Een duurzaam toekomstperspectief voor het waardevolle religieuze erfgoed

Van reactief naar proactief

Scheiding kerk en staat

Verschillende belangen en rollen

Bedreigingen en/of kansen

Aandacht voor verduurzaming

Kerkenvisie is vormvrij

VEEL KAN IN EEN KERK

(MAAR NIET ALLES IS WENSELIJK)

Appartement

Atelier

Bed & Breakfast

Boekhandel

Bibliotheek

Boeddhistische tempel

Brouwerij

Buurthuis

Café/restaurant

Casino

Congrescentrum

Evenementenlocatie

Expositieruimte

Fitnesscentre

Gezondheidscentrum

Hospice

Hotel

Kantoor

Kerk

Klimhal

Klooster

Kunstencentrum

Memorarium/columbarium

Moskee

Museum

Multicultureel centrum

Muziekzaal

Party- en zalencentrum

Poppodium

Restaurant

Sauna & beautycomplex

School

Skatehal

Speelparadijs

Supermarkt

Tandartsenpraktijk

Theater

Trampolinehal

Voedselbank

Winkel

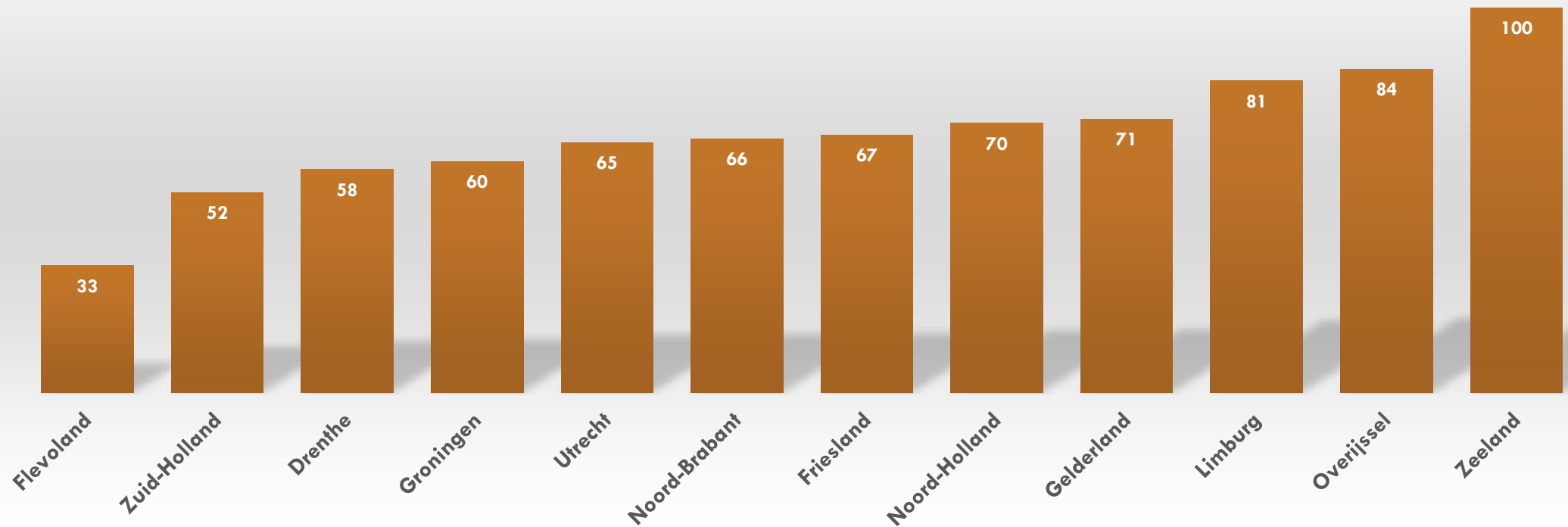
Woning(en)

Yogastudio

Zorgwoningen

LANDELIJK OVERZICHT KERKENVISIES

% deelnemende gemeenten per provincie

Eindstand: 240 gemeenten (5400 kerkgebouwen)

3. SAMENWERKENDE PARTIJEN

AANVRAAG DECENTRALE UITKERING

2020: Gemeente Reimerswaal ontvangt decentrale uitkering Kerkenvisie

2021: EZ en COUP doen aanbod

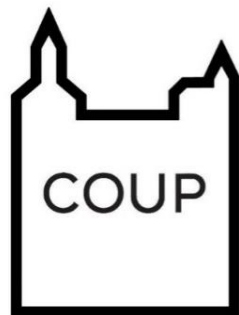
2021: Gemeente verleent opdracht tot uitvoer

2022: Coronamaatregelen beperken samenkomst en uitvoer

2023: Start opstellen kerkenvisie

GEMEENTE
Reimerswaal

 Erfgoed
Zeeland

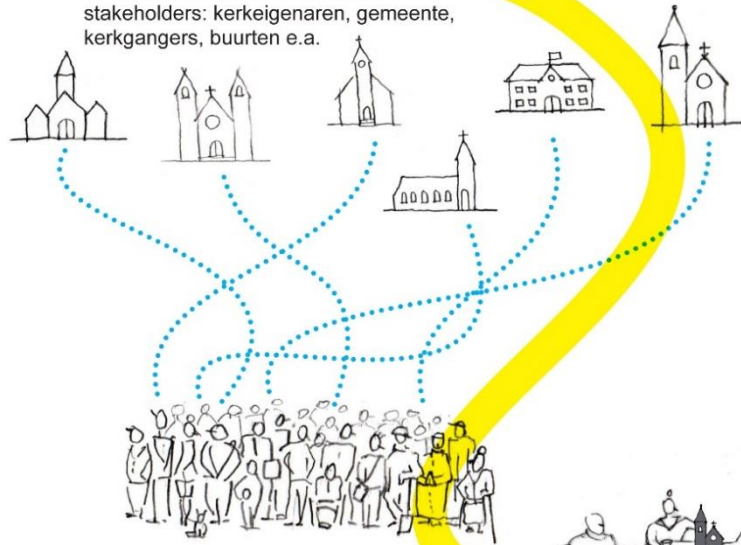
4 ONZE AANPAK VOOR REIMERSWAAL

Onze aanpak kerkenvisie

FASE 1

Fase 1a: inventariseren

van kerkgebouwen en eigenaren, kennismaken en verkennen met stakeholders: kerkeigenaren, gemeente, kerkgangers, buurten e.a.

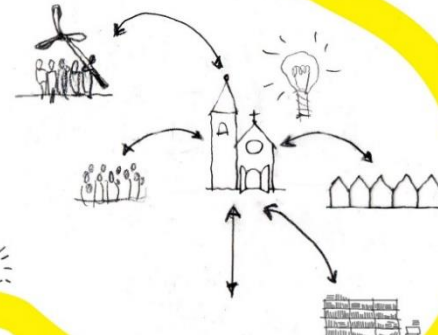
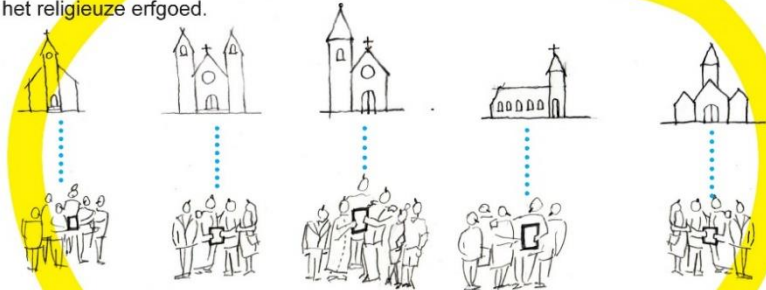

Fase 1b: vaststellen gemeenschappelijke doelen en werkwijze: op maat

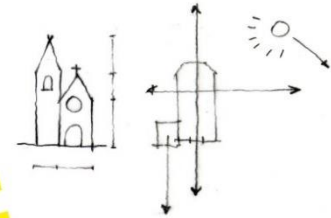
Oplevering kerkenvisie

Het participatieve proces levert een breedgedragen visiedocument met een actiegerichte aanpak voor het komen tot een duurzaam toekomstperspectief voor het religieuze erfgoed.

Kansen en bedreigingen voor de kerken zijn in beeld.

Fase 2: verdiepend onderzoek op gebouwniveau, toekomstkansen worden versterkt

Levend document

samenwerking en gesprekken gaan door, het document wordt steeds aangevuld met relevante ontwikkelingen. Proactief wordt nagedacht over nieuwe kansen voor leegkomende kerken en actie ondernomen.

- 1 Gereformeerde Kerk
- 2 Gereformeerde Gemeente
- 3 Gereformeerde Gemeente
- 4 Vrije Evangelische Gemeente
- 5 Odulphus / Hervormde kerk
- 6 Rehobothkerk
- 7 Sint Annakerk
- 8 Hervormde kerk
- 9 Gereformeerde Gemeente
- 10 De Levensbron
- 11 KloosterExploitatie
- 12 Kerk Vrije Evangelische gemeente
- 13 Gereformeerde Gemeente
- 14 Gereformeerde Kerk
- 15 Bruidshuis Orchidee
- 16 Gereformeerde Gemeente
- 17 Hervormde Kerk
- 18 O.L. Vrouw kerk
- 19 Gereformeerde Gemeente
- 20 Adullamkerk
- 21 Johannes de Doperkerk
- 22 Eben Haëzer (Ichtuskerk)
- 23 Gereformeerde Gemeente
- 24 Gereformeerde Gemeente
- 25 Hervormde Kerk
- 26 O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen

ORGANISEREN OPGEHAALDE GEGEVENS

- Erfgoed Zeeland/COUP werkt vanuit één Excel-model per gemeente > verzameling gegevens alle kerken.
- Voor elke kerk één kerkenpaspoort > verzameling van feiten en inzichten rondom dit gebouw
 - Opzoeken en registratie beschikbare feiten (online)
 - Basisgegevens input voor gesprekken
 - Gesprekken: doorvragen naar minder harde en meer gevoelige informatie
- Na verzameling alle informatie > uitwerken analyses over verschillende onderwerpen
 - Kaarten met aanduiding van kerkgebouwen
 - Huidige functie
 - Verdeling van denominaties
 - Monumentale status
 - Bouwperiode etc.

A	Feiten & Cijfers			
Officiële naam kerkgebouw		Eigenaar		
Oude en/of gangbare naam		Contactpersoon		
Adres		Rol contactpersoon		
Stadsdeel/wijk/kern		Telefoonnr		
Functie		E-mail		
Functieomschrijving (indien herbestemd)	n.v.t.	Datum bezoek		
Functiecategorie (indien herbestemd)	n.v.t.	Overige contactgegevens		
Denominatie (indien religieus)	n.v.t.			
Stroming (indien religieus)	n.v.t.			
Maatschappelijke nevenactiviteiten (indien religieus)	n.v.t.	Aantal leden		
Gebruik door		Aantal dienstbezoekers		
Soort eigenaar		Aantal vrijwilligers		

	Invullen voorafgaand aan gesprekken
	Invullen na gesprekken
	Invullen door bouwhistoricus

	Vertrouwelijk (delen met kerkbesturen)
	Vertrouwelijk (intern houden)

	definities en keuzes nog ter discussie
--	--

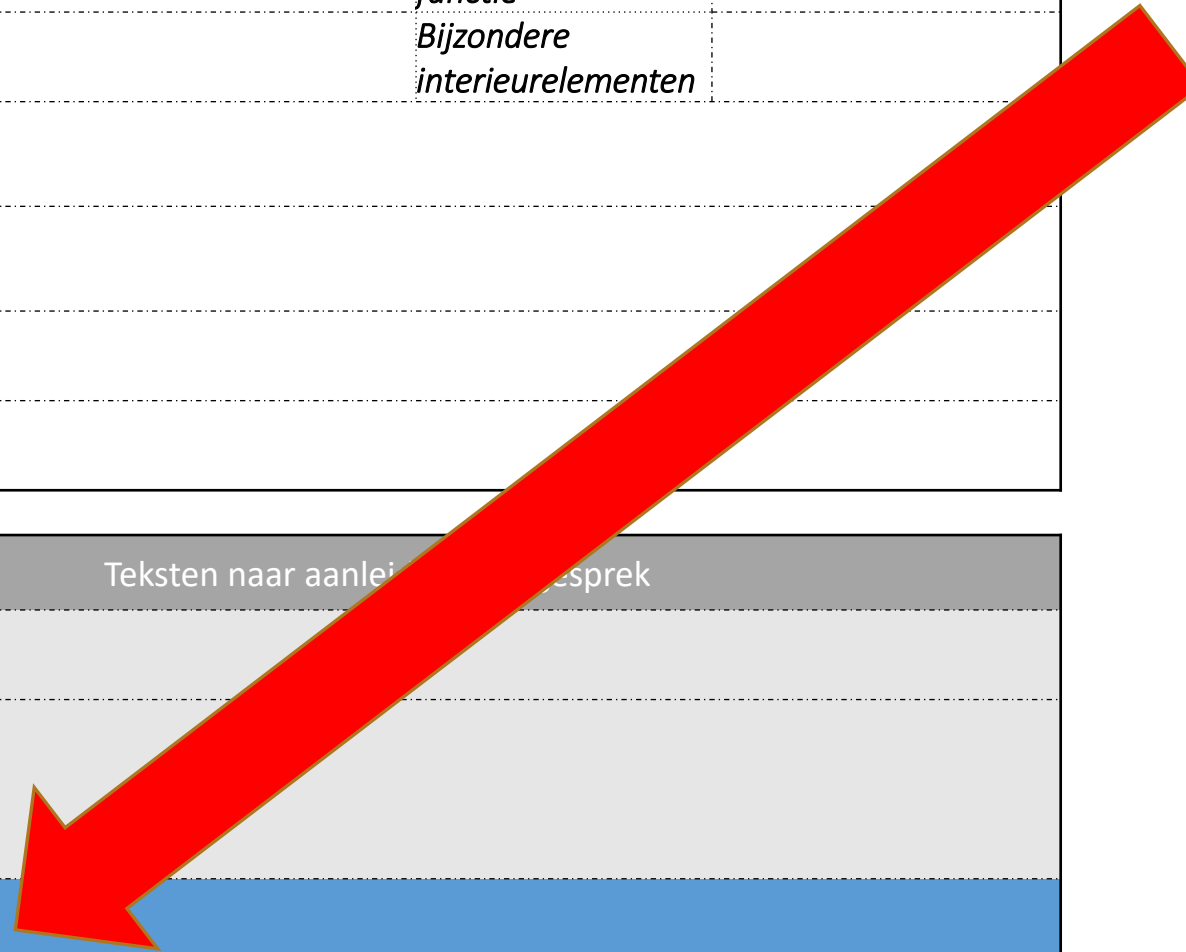
B	Infographics			
Rijksmonument	Nee	Oppervlakte (m2)		
Gemeentelijk monument	Nee	Aantal zitplaatsen in banken		
Beeldbepalend	Nee	Aantal zitplaatsen in stoelen		
Monumentnummer(s)				

C	Gegevens bij kaart			
Bestemming		Pastorie		
Parkeergelegenheid op		Overige onderdelen		

E	Bouwhistorisch		
Redengevende omschrijving			
Bouwjaar		Gebouwtypologie	
Architect		Oorspronkelijke functie	
Stijlperiode		Bijzondere interieurelementen	
Toelichting bijz. interieur			
Toelichting bijz. exterieur			
CH-beschrijving bouwhistoricus			
Huidig gebruik en bijzonderheden			

**Weerslag van
Vertrouwelijke
informatie!**

F	Teksten naar aanleiding van gesprek		
Kansen in samenwerking			
Doelstelling van kerk voor kerkenvisie project			
Vertrouwelijk algemeen			
Vertrouwelijk allerlei			

MONUMENTENWACHT ZEELAND VASTSTELLEN BOUWKUNDIGE STAAT

- CASCO
- ONDERHOUD

VOLGENS NEN 2767

Conditiescore						
		OMVANG				
		<2% Incidenteel	2 - 10% Plaatselijk	10 - 30% Regelmatig	30 - 70% Aanzienlijk	> 70% Algemeen
gebrek	intensiteit					
GERING	Begin	1	1	1	1	2
	Duidelijk	1	1	1	2	3
	Eind	1	1	2	3	4
SERIEUS	Begin	1	1	1	2	3
	Duidelijk	1	1	2	3	4
	eind	1	2	3	4	5
ERNSTIG	Begin	1	1	2	3	4
	Duidelijk	1	2	3	4	5
	Eind	2	3	4	5	6

Op basis van het ingevulde excel wordt een visueel paspoort gemaakt

11

Kerkenpaspoort

- Geen monumenten status
- Christelijk gebruik
- Veel
- Religieus gebruik

- Perceelsgrens
- Kerk
- Pastorie
- Begraafplaats
- Overige bebouwing
- Ingang kerk/pastorie

Kerkenpaspoort

De Ark

Adres	Veerweg 100 Kamperland
Bouwjaar	1923
Architect	P.S. Dijkstra
Bouwstijl	expressionisme
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Zitplaatsen	345
Gebruik	kerk

De Gereformeerde Kerk te Kamperland is gesticht op 14 juli 1866 onder de naam "Christelijke Afscheiden Gereformeerde Gemeente" en was een afspitsing van de Hervormde gemeente. In 1869 werd de Gereformeerde Kerk gebouwd aan de Veerweg te Kamperland. Vanwege plaatsgebrek en bouwvalligheid is dit kerkgebouw gesloopt in 1923 en op dezelfde plek werd een nieuwe kerk gebouwd naar een ontwerp van P.S. Dijkstra. Ook werd de oude consistorie vervangen door een nieuwe. Met 600 zitplaatsen werd de nieuwe kerk het grootste kerkgebouw van Kamperland.

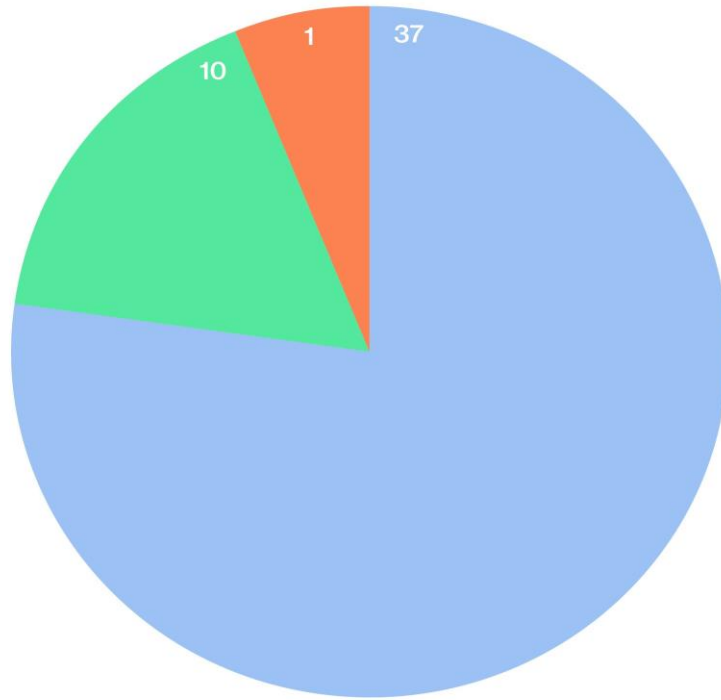
Na de vorming van de federatieve Samen-op-Weg-gemeente in 1997 werd besloten tot verkoop van het kerkgebouw van de Hervormde Gemeente en de pastorie van de Gereformeerde Kerk en werd tevens

besloten het kerkgebouw van de Gereformeerde Kerk te renoveren. Deze renovatie omvatte het vervangen van de banken beneden door stoelen, het vernieuwen van de vloer (met vloerverwarming) en het aanbrengen van een verhoogd liturgisch centrum. Verder werd een ontmoetingsruimte aangebouwd met daarin alle aan de eisen des tijds voldoende voorzieningen (o.a. toegankelijkheid voor mindervaliden). Het kerkgebouw kreeg toen ook de naam "De Ark".

De relatief grote interbellumkerk van Dijkstra is een centraalbouw waarin invloeden van het traditionalisme te zien zijn, maar ook van het werk van Ed. Cuypers en de Amsterdamse school. Het gebouw heeft waarde als werk van de Vlissingse architect Dijkstra en als grote kerk in Noord-Beveland uit de eerste helft van de 20e eeuw.

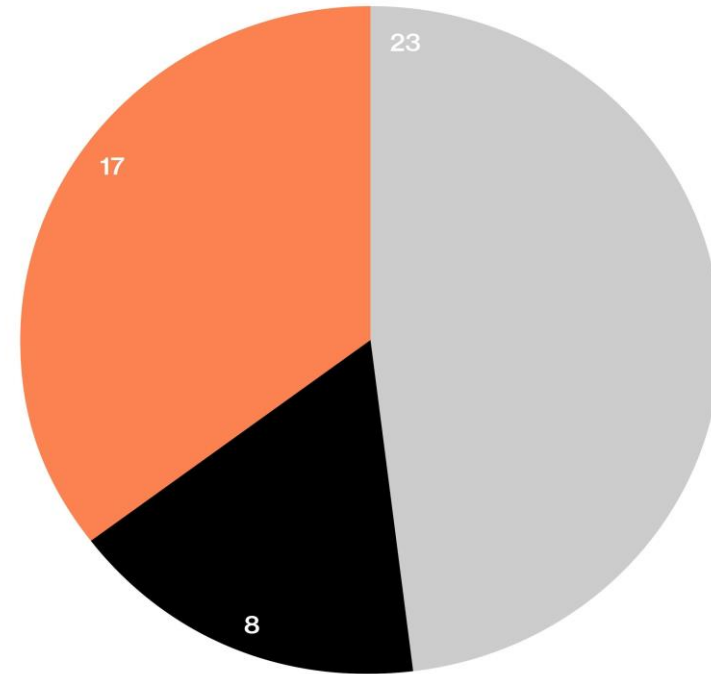

IN DIAGRAMMEN EN TEKST WORDEN ANALYSES WEERGEGEVEN

Functioneel gebruik

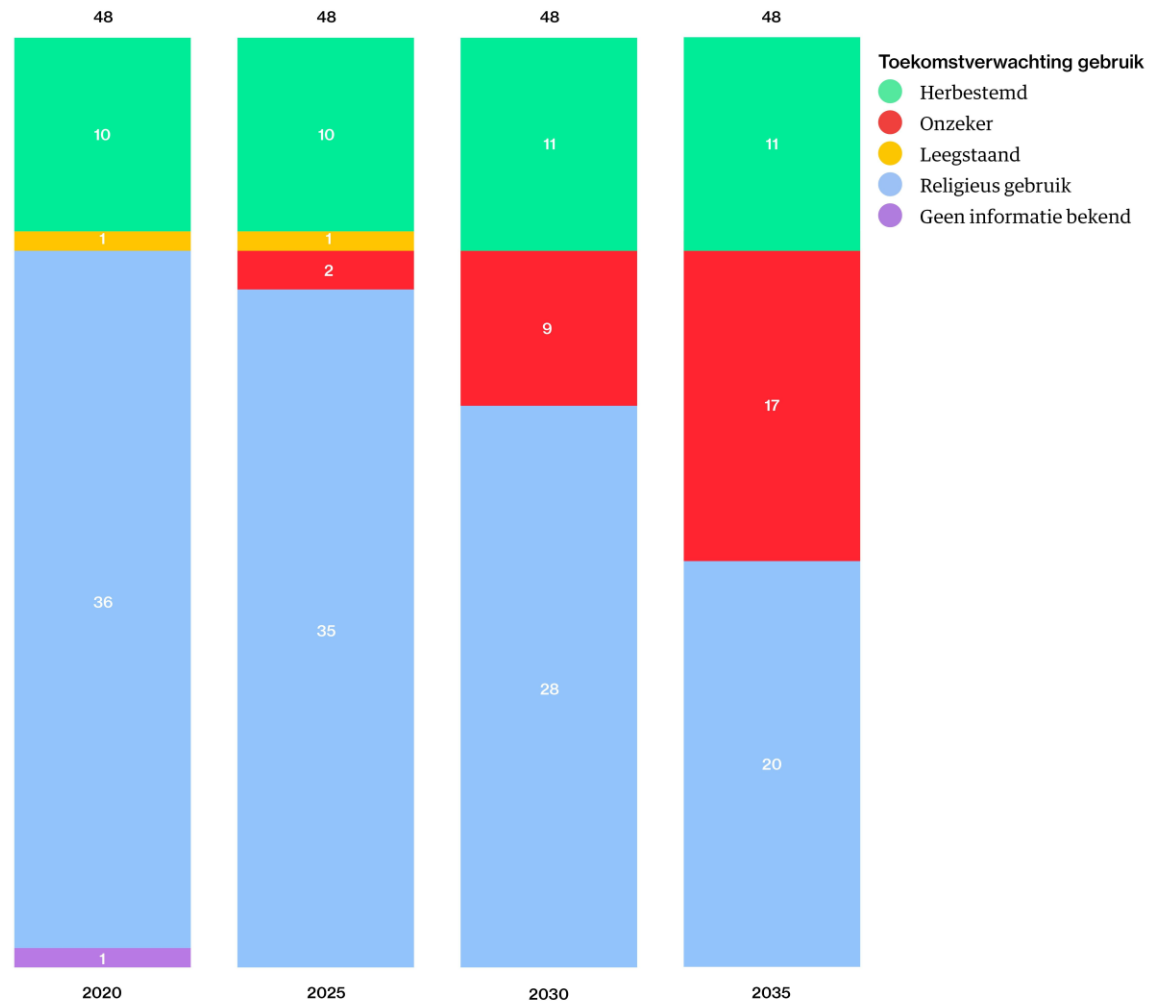
- Religieus gebruik
- Herbestemd
- Leegstaand/in transitie

Status

- Rijksmonument
- Beeldbepalend ★
- Geen status

VERWACHTING NAAR DE TOEKOMST

ACTIES EN URGENTIE PER KERK

Urgentie om actie te ondernemen

Nr.	Kerk	Plaats	Funct.	Monu.	Urgentie
5	Oud Gereformeerde Gemeente	Bruinisse			
11	Christelijk Gereformeerde Gemeente	Haamstede			
16	Plompetoren	Haamstede			
27	Oud Gereformeerde Gemeente	Oosterland (Z)			
39	Synagoge	Zierikzee			
41	Nieuwe Kerk	Zierikzee			
44	Evangelisatielokaal	Zierikzee			
48	Gereformeerde Kerk	Zonnemaire			
26	Gereformeerde Kerk	Oosterland (Z)			
40	St. Lievensmonstertoren	Zierikzee			
32	Hoeksteen	Scharendijke			
1	Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt	Brouwershaven			
2	Ichtuskerk	Brouwershaven			
3	Grote- of Sint Nicolaaskerk	Brouwershaven			
4	Hervomde Kerk	Bruinisse			
6	“t Kerkje onder d’n diek” / Geref. Kerk	Bruinisse			
7	Gereformeerde Gemeente in Nederland	Bruinisse			
8	Hervomde Kerk	Burgh			
9	Adriaanskerk	Dreischor			
10	Johannes de Doperkerk	Haamstede			
12	O.L. Vrouwe op Zee	Haamstede			
13	Gereformeerde Gemeente	Haamstede			
14	Ontmoetingskerk	Haamstede			
15	Pelgrimskerk	Haamstede			
17	Protestantse Kerk	Kerkwerve			
18	Pniëlkerk	Kerkwerve			
19	Jacobuskerk	Nieuwerkerk			
20	Gereformeerde Gemeente in NL	Nieuwerkerk			
21	Gereformeerde Gemeente	Nieuwerkerk			

Nr.	Kerk	Plaats	Funct.	Monu.	Urgentie
22	Johanneskerk	Nieuwerkerk			
23	Driekoningen Kerk	Noordgouwe			
24	Jacobs- of Corneliuskerk	Noordwelle			
25	Jodocuskerk	Oosterland (Z)			
28	Gereformeerde Gemeente	Oosterland (Z)			
29	Oud Gereformeerde Gemeente	Oosterland (Z)			
30	Geertruidkerk	Ouwerkerk			
31	Jacobuskerk	Renesse			
33	Bethlehemkerk	Scharendijke			
34	Hervomde Kerk	Serooskerke (SD)			
35	Hervomde Kerk	Sirjansland			
36	Zwanenkerk	Zierikzee			
37	Oud Gereformeerde Gemeente	Zierikzee			
38	Thomaskerk	Zierikzee			
42	Christelijke Gereformeerde Kerk	Zierikzee			
43	Koninkrijkszaal	Zierikzee			
45	Gasthuiskerk	Zierikzee			
46	St. Willibrordus	Zierikzee			
47	Hervomde Kerk	Zonnemaire			

Functie:

- Herbestemd
- In transitie, leegstaand
- Religieus gebruik

Monument:

- Rijks

Urgentie:

- Geen bedreiging
- Bedreiging op termijn
- Actuele bedreiging
- Onbekend

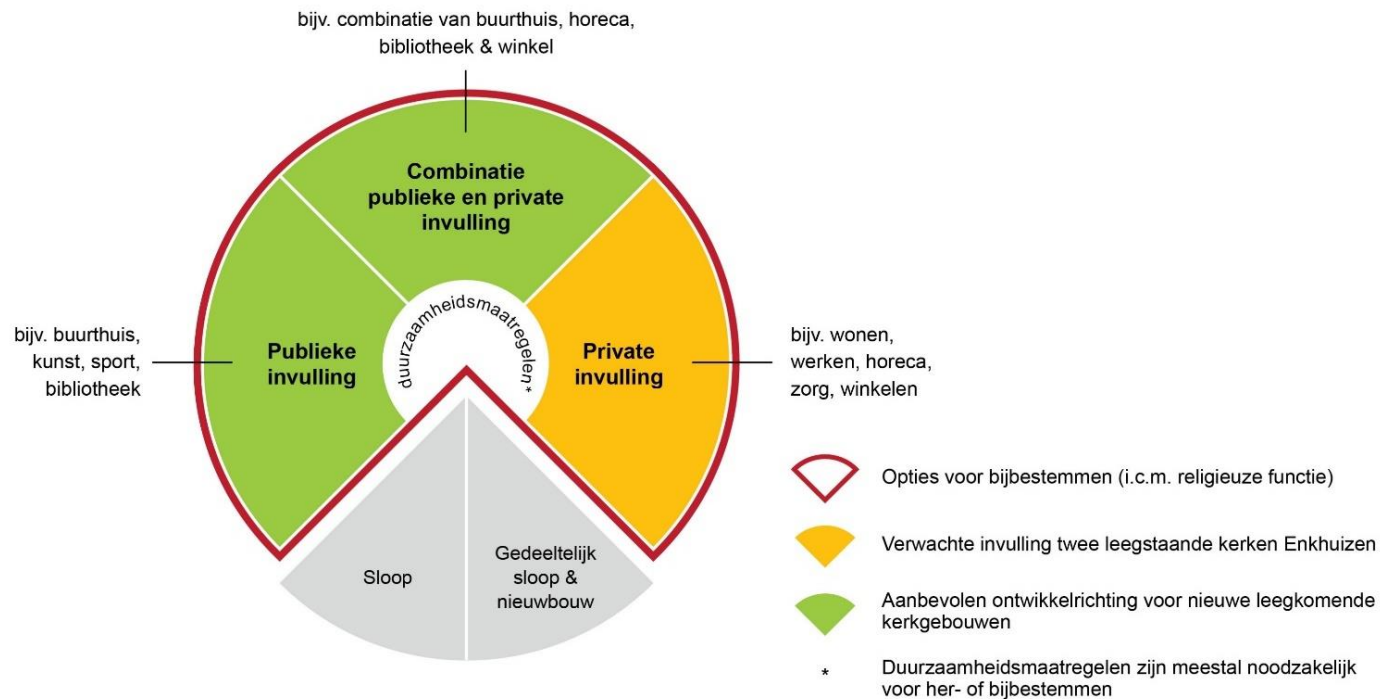

EN NOG VEEL MEER:

- Cultuurhistorisch onderzoek naar de gemeente Reimerswaal
- Beleidskader van de gemeente Reimerswaal
- Sterkte- zwakteanalyse van o.a. de gemeente, kerkgebouwen, provincie, inwoners
- Overzicht Zeeuwse herbestemmingen
- Overzicht subsidieregelingen

CONCLUSIES EN AANBEVELING

Opties voor bijbestemmen i.c.m. religieuze functie
en voor herbestemmen leegstaande kerkgebouwen

5. VRAGEN EN WERKAFSPRAKEN

- Vragen t.a.v. de kerkenvisie?
- Vragen t.a.v. onze aanpak?
- Mogelijkheid tot maken van een afspraak

Bedankt voor uw aandacht!

Gerard Verweij

Gemeene Reimerswaal / Juust
g.verweij@reimerswaal.nl

Marion Burger

Gemeente Reimerswaal
m.burger@reimerswaal.nl

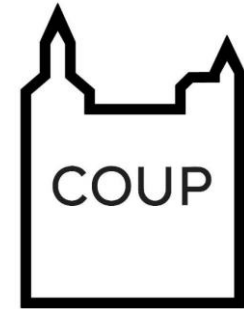

Marjolein Dik

Erfgoed Zeeland
Mfg.dik@erfgoedzeeland.nl

Peter Zwemer

Erfgoed Zeeland
Pj.zwemer@erfgoedzeeland.nl

Henk Jan Lekkerkerk

COUP:
henkjan@Coup-group.com